

2. Türkçe dersi yazma becerisinin öğretim programları çerçevesinde karşılaştırmalı değerlendirilmesi¹

Tuğba ŞİMŞEK²

APA: Şimşek, T. (2022). Türkçe dersi yazma becerisinin öğretim programları çerçevesinde karşılaştırmalı değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 19-36. DOI: 10.29000/rumelide.1163998.

Öz

Yazma, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirttiği üzere dört temel beceriden biridir. Programda *yazma becerisine* yönelik kazanımlar yer almaktadır. Ayrıca ortaokullarda seçmeli bir ders bulunmakta bu dersle ilgili ayrıntılar 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nda yer almaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında ise dönemin öğretim programı niteliğinde olan Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye (Maarif Salnamesi) eğitim yıllıklarında Türkçe dersi ve çeşitli başlıklar altında yazma becerisine yönelik dersler yer almaktadır. Bu çalışma *doküman incelemesi* yöntemiyle 1316 H Maarif Salnamesi ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nın, Türkçe dersi yazma becerisi açısından incelenmesiyle oluşturulmuştur. Çalışmada önce 1316 H Maarif Salnamesi günümüz Türkçesine aktarılmış; sonra burada yer alan Türkçe dersleri ve yazma becerisine yönelik dersler tespit edilmiştir. Ardından da programların karşılaştırmalı incelemesi yapılarak yazma becerisinin programlardaki değişimi ve gelişimi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak görülmektedir ki 1316 H Maarif Salnamesi'nde yer alan ders cetvellerinde yazma becerisine yönelik lügat ve imla, imla, kıraat ve imla, kitabet, hüsn-i hat gibi dersler yer almıştır. Derslerin açıklamalarında ise dersin işleniş aşamaları, metnin özellikleri, öğretmenin rolü, öğrencilere verilecek konu ve ödevler gibi ayrıntılar verilmektedir. Güncel ders cetvellerinde Türkçe zorunlu ders iken; yazarlık ve yazma becerileri dersi, seçmeli derstir. 2019 Türkçe Dersi Programı'nda yazma kazanımı ve açıklamalarına yer verilip; yöntem ve teknik açısından ayrıntılara yer verilmez iken; 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nda süreç daha da ayrıntılandırılır. Ölçme değerlendirme bakımından ise programlarda benzer bir yaklaşımın benimsendiği görülür. Buna göre *süreç temelli* değerlendirmenin tercih edildiği belirtilmekte ve yapılacak sınavlarla öğrencilerin bir üst kademeye geçme başarısı ölçülmektedir.

Anahtar kelimeler: Eğitim Tarihi, Türkçe Dersi, Öğretim Programı, Yazma Becerisi, Maarif Salnamesi

Comparative evaluation of Turkish lesson writing skills within the framework of curriculum

Abstract

Writing is one of the four basic skills as stated in the 2019 Turkish Curriculum. The program includes gains for writing skills. In addition, there is an elective course in secondary schools, and the details of this course are included in the 2018 Authorship and Writing Skills Curriculum. Looking at the

¹ Bu makale 4 Mart 2022 tarihinde Orta Doğu 7. Uluslararası Modern Bilimsel Çalışmalar Kongresi'nde sunulan Türkçe Dersi Yazma Becerisinin 1316 H Maarif Salnamesi ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı Çerçevesinde Karşılaştırmalı Değerlendirmesi başlıklı bildirisinin düzenlenip geliştirilmiş halidir.

² Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Rektörlük (İzmir, Türkiye), tugbasimsek5@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0400-3578 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 21.06.2022-kabul tarihi: 20.08.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1163998]

historical process, there are Turkish lessons and lessons for writing skills under various titles in the education yearbooks of the Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye (Maarif Yearbook), which is the curriculum of the period. This study was created by examining the 1316 H Education Yearbook, the 2019 Turkish Course Curriculum and the 2018 Authorship and Writing Skills Curriculum, in terms of writing skills in Turkish course, using the document analysis method. In the study, firstly, 1316 H Education Yearbook was translated into today's Turkish; Then, the Turkish lessons and the lessons for writing skills were determined. Then, by making a comparative analysis of the programs, the change and development of the writing skill in the programs were tried to be evaluated. As a result, it is seen that the course schedules in the 1316 H Education Yearbook included lessons such as lexicon and orthography, orthography, recitation and orthography, inscription, and calligraphy for writing skills. In the explanations of the lessons, details such as the stages of the lesson, the characteristics of the text, the role of the teacher, the subject and assignments to be given to the students are given. While Turkish is a compulsory course in the current course schedules; The writing and writing skills course is an elective course. Writing outcome and explanations are included in the 2019 Turkish Curriculum; While details are not included in terms of method and technique; The process is further detailed in the 2018 Authorship and Writing Skills Curriculum. In terms of assessment and evaluation, it is seen that a similar approach is adopted in the programs. Accordingly, it is stated that *process-based* evaluation is preferred and the success of the students in moving to the next level is measured with the exams to be held.

Keywords: History of Education, Turkish Lesson, Curriculum, Writing Skill, Yearbook of Education

Giriş

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte en çok kullanılan iletişim yolu mesaj ve sosyal medyaya yazılan yorum ve paylaşım yazıları olmaktadır. Bu da yazma becerisinin öğrenciler tarafından kazanılmasını daha da gerekli kılmaktadır. Kendilerini yazılı olarak iyi ifade edebilen kişiler *sosyal* anlamda bir adım daha ön plana çıkmakta hatta kitleleri peşinden sürükleyebilmektedir. Hal böyle olunca psikomotor ve bilişsel bir süreç olmanın yanı sıra duyuşsal bir süreç olarak da yazmanın önemi ön plana çıkmaktadır.

Yazma, kişinin düşünce ve hislerinin bir tezahürüdür. Yazma becerisini açıklamaya yönelik ortaya konan modellerden bazıları (Bereiter ve Scardamalia, 1987; Bridwell, 1980; Butterfield, Hacker ve Albertson, 1996; Chenoweth ve Hayes, 2001; Flower ve Hayes, 1981; Flower, Hayes, Carey, Schriver ve Stratman 1986; Sharples, 1999) yazma sürecinde gerçekleşen zihinsel işlemleri ön planda tutarak yazmayı bilişsel bir yaklaşımla açıklamaya çalışmışlardır. (Atasoy, 2021). Ancak yazma yalnızca bilişsel bir süreç değil aynı zamanda duyuşsal da bir süreçtir. Nitekim kişiyi yazmaya iten en önemli nedenlerden biri duygularıdır. Göçer (2010) de buna vurgu yapmış ve yazmayı herhangi bir konuda duygu, hayal ya da özgün fikirleri belli bir düzen ve bütünlük içinde yazıya geçirme işi olarak tanımlamıştır. Belli bir düzen ve bütünlük içinde ifadeleri belli kuralları da beraberinde getirmekte ve yazmanın öğrenilebilir bir şey olduğunu açıklamaktadır. Bu yüzden olsa gerek Türkçe derslerinin dört temel becerilerinden biri olan yazma *öğretim programlarında* yer almaktadır.

Öğretim programları, eğitim-öğretimin çerçevesini çizerek kazanımları verir, sistematik ve düzenli bir faaliyetler çizelgesi sunar. Öğretim programları, eğitim-öğretim çalışmaları içerisinde bir dersle ilgili faaliyetlerin öğrenme ve öğretme süreci içerisinde, nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını ifade eden bir rehberdir (Girgin, 2011). Programlar tarihsel süreçte farklılıklar göstererek yürürlükte olmuşlardır.

1. Tarihsel süreç

Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetleri, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na uygun olarak derslerin öğretim programları çerçevesinde yürütülmektedir (Temizkan ve Atasoy, 2014). Eğitim-öğretim sürecine kılavuzluk eden öğretim programlarının ilk örneklerinden biri de Osmanlı Devleti 2. Abdülhamid zamanında altı yıl boyunca düzenli olarak Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye (Maarif Salnamesi) ismiyle yayımlanan eğitim yıllıklarıdır denebilir. Nitekim bu yıllıklarda öğretim programlarında yer alan sürecini düzenleyen pek çok eğitim-öğretim bilgisi yer almaktadır. Toplamda 26 vilayet ve 6 sancaktan oluşan İmparatorluğun eğitim-öğretim faaliyetlerini bütün olarak gösteren bu yıllıklardan ilki 1316 H (1898-1899 M) yılında yayımlanmıştır. Okulların ders cetvelleri, derslerin ayrıntılı açıklamaları, hedef kazanımlar, okul çalışanları ve öğrencilerin uyması gereken kuralları, mezuniyet şartları, ölçme-değerlendirme kuralları vb. maddeleri içeren nizamname, talimatname, gibi yasal zorunlulukları içinde barındıran bu yıllıklar günümüz programlarıyla karşılaştırıldığında bir öğretim programı niteliği taşımaktadır.

Hâlihazırda yürürlükte olan Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) 2019 yılında son şeklini almıştır. Bu programda şu ifadeler yer almaktadır:

“Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır” (MEB, 2019)

Bu ifadede birden fazla şeye vurgu yapıldığı görülmektedir. Başta Türkçe sevgisinin öğrencilere aşılması ve öğrencilerin istek duyarak kendilerini geliştirerek alışkanlık kazanmaları, okuma ve yazma alışkanlığı vurgulanmakta; ayrıca dil becerileri ve zihinsel becerilerle birlikte bireysel ve sosyal yönden öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri için bir bütünlük içinde programın yapılandırıldığı belirtilmektedir. Ortaokul döneminde soyut döneme geçilmesiyle birlikte dil becerileri kazanımlarının arttığı görülmektedir.

Bugünkü ortaokullar eski adıyla rüşdiye okulları zaman içerisinde farklı öğrenim kademeleri olarak değerlendirilmiştir. Maarif tarihçilerinin bir kısmı rüşdiyeleri ilköğretime diğer kısmı ise orta öğretime dâhil etmektedir (Kodoman, 1988). Osmanlı Devleti’nde ilk rüşdiye 1838’de açılan *Mekteb-i Maarif-i Adli* ise bir meslek okulu niteliğindedir. Nitekim rüşdiyeler devlete memur yetiştirmek ve mevcut memurların bilgilerini artırma amacı da taşımaktadır (Kodoman, 1988). Devletin memurlarının yazma becerileri açısından da gelişmiş olması gerektiğinden ders cetvellerinde, Türkçe dersi dışında bağımsız bir ders olarak ya da Türkçe dersinin belli saatlerinde yazma becerisine yönelik lügat ve imla, imla, kıraat ve imla, kitabet, hüsn-i hat rika gibi derslere yer verildiği görülmektedir.

“Osmanlı eğitim sisteminde öncelikle inşâ olarak yer alan yazma eğitimi için inşânın zaman içinde gelişen tanımına baktığımızda *yazmak ve güzel yazma; resmî ve hususî yazışma usul, kaide ve incelikleri; mektup yazma sanatı; güzel nesir yazma* denmekte ve bu sahada verilen eserler de münşeat olarak adlandırılmaktadır” (Özarslan, 2007, aktaran, Ökten, 2013).

Maarif Salnamesi’nde bahsi geçen yazma becerisine yönelik derslerin ayrıntılı açıklamalarında dersin nasıl işleneceği, öğretmenin ve öğrencinin rolü, kullanılacak yöntem-teknik, ders materyalleri ve kazanımlara yer verilmektedir.

Günümüzde ortaokullar 4+4+4'lük sistemin ikinci başmağında yer almaktadır. Ders cetvellerinde Türkçe dersi olarak geçmekle birlikte yazma kazanımı öğretim programlarında önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca *yazarlık ve yazma becerileri dersi* adıyla seçmeli bir ders yer almakta bu ders için ayrı bir öğretim programı hazırlandığı görülmektedir. Öğretim Programlarında Türkçe dersinde kullanılacak materyaller hakkında bilgi, kitaplarda yer alacak temalar, metinlerin tür ve özellikleri, becerilere göre kazanımlar gibi bilgiler yer almaktadır. Her dil becerisi için sınıf düzeyine uygun kazanımlar verilmektedir. Yazma becerilerine yönelik verilen kazanımlar, sınıf düzeyi ve öğrenci gelişim düzeyiyle paralellik göstermekte ve aşamalı bir şekilde verilmektedir.

2. Yazma becerisi

Yazma becerisi “Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, analiz sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerin geliştirilmesinde önemli bir işleve sahiptir” (MEB, 2019). Öğrencilerin sınıflara göre edinmesi gereken beceriler kazanımlarla programda verilmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) 5. sınıf için verilen 69 kazanımın 16’sı; 6. sınıf için verilen 67 kazanımın 14’ü; 7. sınıf için verilen toplam yetmiş altı kazanımın 17’si; 8. sınıf için verilen toplam yetmiş altı kazanımın 2’si yazma kazanımıdır. Bunların yanı sıra seçmeli ders olarak ortaokullarda yazarlık ve yazma becerileri dersi bulunmaktadır. 2018 yılında yayımlanan *Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Öğretim Programı* (Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) yazma becerisini kazandırmaya yönelik seçmeli dersin programıdır. Bu programda süreç temelli yazma eğitimi benimsendiği belirtilmekte (MEB, 2018) dolayısıyla ürüne değil sürece önem verildiği görülmekte *öğrencinin yazma sürecini kendi kendine ve bilinçli yürütmesi* ön planda tutulmaktadır. Ayrıca programda yazma becerisinin diğer becerilere göre daha çok uygulama çalışmaları gerektirdiği için daha yavaş gelişebileceği belirtilirken sadece uygulamayla elde edilen bir beceri olarak düşünülmemesi gerektiği ve bunun bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği vurgulanmaktadır (MEB, 2018). “Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımların daha çok bilişsel bakış açısını yansıttığı, yazma psikolojisi ile ilgili olan motivasyon, kaygı, öz yeterlik gibi kavramlara değinilmediği görülür. Fakat yazma öğretiminde bilişsel becerilere odaklanılmasına, yazma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklere yer verilmesine rağmen öğrencilerin yazma becerilerinin yeterince gelişmiş olmadığı (Atasoy, 2015, 2019; Keklik ve Yılmaz, 2013; Özbay, 1995; Temizkan, 2014; Ülper, 2011) bilinmektedir” (Atasoy, 2021).

Türkçe öğretim programları ve yazma becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar için literatüre bakıldığında (Özdemir ve Akkaya, 2021; Temizkan ve Atasoy, 2014; Susar Kırmızı ve Yurdakul, 2019; Ökten, 2013; Şimşek, 2021; Atasoy, 2021; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019; Kırmızı, 2011; Kodoman, 1988; Tok, M. & Potur, Ö. 2015; Söylemez, 2018; Ergin, 1977; Bıçak ve Alver, 2018; Fortna, 2013; Raimes, 1983; Sadoğlu, 2010; Sarıkaya, 2020; Uyğun, A. & Çetin, D. 2020; Maltepe, 2006; Göçer, 2010) 1316 H Maarif Salnamesi’ni yazma becerisi açısından ele alan ve 2018 *Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Öğretim Programı* ile 2019 *Türkçe Dersi Öğretim Programı* yazma becerisi açısından karşılaştırmalı olarak ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Cumhuriyetten sonraki programların karşılaştırmalarına yer verilen çalışmalar olmakla birlikte önceki programlarla karşılaştırma yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Oysaki programların karşılaştırılması dünü ve bugünüyle yazma dersinin gelişimini görmek açısından faydalı olacaktır. Ayrıca dünüde kalan ve zaman içinde kaybolan uygulama örneklerini de görme imkânı sunacaktır.

Türkçe derslerinin dört temel becerisinden biri olan yazma becerisi özelinde programlar ortaokullar ve ders cetvelleri, okuma becerisi kazanımları ve ölçme değerlendirme boyutlarıyla ele alınmıştır. Buna göre şu alt problemler oluşturulmuştur:

Ortaokullar ve rüşdiyelerde yer alan ders cetvellerinde yazma becerisine yönelik dersler ne şekilde yer almaktadır?

Ortaokullar ve rüşdiyelerde verilen yazma becerisine yönelik derslerin kazanımları ve dersin işleniş nasıldır?

Ortaokullar ve rüşdiyelerde yazma becerisine yönelik olarak verilen derslerin ölçme-değerlendirmesi ne şekilde yapılmaktadır?

Bu çalışmanın amacı yazma becerisi çerçevesinde 1316 H tarihli Maarif Salnamesi (Maarif Salnamesi ile ifade edilecektir) ile 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programını karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir. Bir nitel durum çalışması olan bu çalışma, betimsel analiz yöntemlerinden doküman inceleme kullanılarak oluşturulmuş aynı zamanda içerik analizinden de yararlanılmıştır.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İçerik analizinde temel amaç, metinden elde edilen verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Maarif Salnamesi, Osmanlı Türkçesiyle yazıldığından ilgili bölümler transkribe edilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma Ortaokullar ve yazma becerisi ile ilgili olan kısımları çalışmada kullanılmıştır. 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Öğretim Programı ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı yazma becerisi özelinde incelenmiştir. Yine konuyla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ortaokullar ders cetvellerine ve ölçme-değerlendirme uygulamaları metinlerine ulaşılmış ve bunlar yazma becerisi özelinde analiz edilerek elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen bilgiler, ortaokul ve yazma becerisi ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili olarak literatür taraması yapılarak basılı ve elektronik belgelere ulaşılmıştır.

Bu çalışma geçmiş ve bugününün eğitim-öğretim faaliyetlerinin Türkçe dersi ve yazma becerisi açısından karşılaştırmalı değerlendirmesini kaynaklarıyla ortaya koymaktadır. Böylece ilk elden dünü ve bugünü kıyaslama imkânı vermekte unutulmuş ya da gelişen yanları görme imkânı sunmaktadır.

Bulgu ve yorumlar

1. Ortaokullar ve ders cetvellerinde yazma becerisi

1896-1897 eğitim-öğretim yılı faaliyetlerini ele alan H tarihli Maarif Salnamesi'nde (s. 147) 1869 tarihli Maarif Nizamnamesi'nin son şekli yer almaktadır. Bu nizamnamede de belirtildiği üzere Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer alan okullarda Türkçe dersi zorunlu tutulmakta şartlar dâhilinde her köyde mümkün olmasa da her kasabada mutlaka Türkçe dersinin okutulması gerektiği belirtilmektedir.

Ortaokullar ve idaresi Maarif Salnamesi'nde yer alan kırk dokuz maddelik bir talimatnameyle ayrıntılandırılmıştır. Bu talimatnameler incelendiğinde; dönemin ortaokullarında bir müdür, gerektiği kadar öğretmen, her sınıf için bir görevli, bir kapıcı ve hademeden oluşan bir kadro olduğu görülmektedir. Esas sorumlu müdürdür. Okul tarafından dört defter tutulmaktadır. Birincisi okulun

demirbaş eşyası ile öğretmen ve öğrencilerinin isimlerinin kayıtlı olduğu demirbaş veya esas defterdir. İkinci sicil defteridir ki buna öğrencilerin öğrenim dereceleri vb. kaydolunur. Üçüncüsü her gün işlenen ve ay sonunda Mekatib-i Rüşdiye İdaresine sunulan öğrencinin ve öğretmenin devamlılığını gösteren yevmiye defteridir. Dördüncü deftere ise yazışmalar kaydolunur.

Bu talimatnameye göre öğrencilerin ders zamanında dışarıda olmaları kesinlikle yasaktır. Mazeretsiz üç gün gelmeyen öğretmen ve memur yerine başkası tayin edilmektedir. Okul sınırları içerisinde sigara içmek kesinlikle herkes için yasaktır.

Bugün okullarda olmayan her sınıf için tayin edilen mübsir; öğrenciden önce okula gelir yoklamaları alır müdüre sunar. Ders ve teneffüs zamanlarını düdükle bildirir. Hocası olmayan sınıflara nezaret eder. Müzakere (öğrencinin derse çalışması) ve teneffüs zamanlarında öğrencinin hal ve davranışlarını gazetler herhangi bir haksızlık ve zorbalık olmamasına özen gösterir. Olumsuz bir durum olursa müdüre bildirir. Okul çıkışı gruplara ayrılan öğrencilere evlerine kadar eşlik eder.

Hademe ile kapıcı müdür ve öğretmenlerin verdikleri görevleri yerine getirir. Memur ve kapıcı kapıdan ayrılmaz öğrencilerin ayakkabılarını korur ve biri gece okulda kalır.

Öğrencilerle ilgili olarak; rüşdiyelere başlayacak öğrencilerden mezuniyet belgesi, sağlık raporu ve aşı karneleri istendiği görülmektedir. Rüşdiyelere başlayacak olan öğrencilerin yaşı on birden küçük on beşten büyük olamaz. Mezuniyet belgeleri olmayan öğrenciler önceden ilan edilen tarihlerde sınava girmektedirler. Öğrenciler rüşdiye okullarına kaydoldukları günden itibaren akademik takvime uygun olarak düzenli bir şekilde okula devam edecekler ilim öğrenmeye ve güzel ahlaklı olmaya özen göstereceklerdir.

Öğrenci okula gelirken gerekli kitap vb. den başka kalemtraş, çakı ya da sigara getirmeyecektir.

Mazeretleri olup izin alacak öğrencilere, bu mazeret hakkında veli tarafından bir belge verilmemesi halinde izin verilmeyecektir. Hasta olan öğrencilerin velileri müdüre bildirecektir. Önceden haber vermeksizin okula gelmeyenler öğrencilerin veliden aldıkları durumlarını bildirir belgeyi okula vermeleri mecburdur. Bu ve benzeri maddeleri içeren talimatnamede okulun kuralları en ince ayrıntısına kadar belirtilmiştir. Okula alımlarda uygulanacak sınav kurallarını gösteren maddeye göre de Türkçe okuma yazması iyi olmayanlar rüşdiyelere yerleşmemektedir.

Maarif Salnamesi'nde merkez rüşdiyeler olarak belirtilen İstanbul'da yer alan kız ve erkek rüşdiyelerin isimlerini ve öğrenci mevcudunu gösterir tablo yer almaktadır. Buna göre; on altı tane olduğu görülen erkek rüşdiyelerin 3326'sı Müslüman 37'si gayrimüslim olmak üzere toplam 3363 öğrencisi vardır. Kız rüşdiyeleri ise on iki tanedir ve öğrenci mevcudu 2004'tür.

Rüşdiyeler için Maarif Salnamesi'nde üç farklı ders cetveli ve bu cetvelde yer alan derslerin işlenişleriyle ilgili ayrıntılı açıklamalar verilmektedir. Bunlardan ilki rüşdiye mektepleri ve idadiyede okunacak derslerin cetveldir. Açıklamalar kısmında ilk üç yılın rüşdiyelere ait olduğu belirtilmektedir (s. 191).

Tablo1. Umum mekatib-i rüşdiye ve idadiyede okunacak ilimlerin ve fenlerin haftalık ders cetveli

Dersin Adı	Haftalık Ders Saati 1. Sene	Haftalık Ders Saati 2. Sene	Haftalık Ders Saati 3. Sene
Türkçe	7	6	4
Hüsn-i Hat	1	1	1
Toplam Ders Saati	18	20	23

Tablo 1’den anlaşılacağı üzere toplam ders saati arttığı halde Türkçe ders saatleri sınıf düzeyi ilerledikçe azalmaktadır. Birinci sınıfta toplam on yedi saat olan ders saatinden yedisi Türkçedir. Dersin açıklamalar kısmında ise bu yedi saatin üç saatinin *lûgat ve imla* dersine ayrıldığı belirtilmektedir. İkinci sınıfta toplam yirmi saat olan ders saatinden altısı Türkçedir. *İmla* dersi bu altı saatin iki saatini oluşturmaktadır. Üçüncü sınıfta yirmi üç olan toplam ders saatinden dört saati Türkçedir. Dört saatin bir saati *kıraat ve imla* dersine ayrılmıştır. Tablodan da anlaşılacağı üzere; *hüsn-i hat* ise ayrı bir ders olarak üç yıl boyunca haftada birer saattir.

İkinci olarak Maarif Salnamesi’nde sadece ortaokul derecesindeki öğrencilerin yer aldığı *umum* rüşdiye okullarında okunacak derslerin cetveli yer almaktadır. Tablo şöyledir (s. 358):

Tablo 2. Umum mekatib-i rüşdiyede okunacak ilimlerin ve fenlerin haftalık ders cetveli

Dersin Adı	Haftalık Ders Saati 1. Sene	Haftalık Ders Saati 2. Sene	Haftalık Ders Saati 3. Sene
Türkçe	7	6	4
Hüsn-i Hat	1	1	1
Toplam Ders Saati	18	20	23

Tablo 2 incelendiğinde bir önceki tabloya benzer bir ders cetveli olduğu görülmektedir. Ancak derslerin ayrıntılandırıldığı bölüme bakıldığında Türkçe dersi içinde birinci sene için haftada üç ders *lûgat ve imla*; ikinci sene için haftada iki ders *imla*; üçüncü sene için haftada bir ders *kıraat ve imla* dersinin verileceği belirtilmektedir. Ders saatleri açısından verilen iki tablo ve açıklama kısmında verilen ders saatleri aynıdır.

Üçüncü olarak verilen tablo ise iptidaiye sınıfları ve rüştiyeden oluşan altı senelik kız rüşdiyelerine özel ders cetvelidir (s.393):

Tablo 3. Sınıf-ı ibtidaiye ve rüşdiyeden mürekkebe ve müddet-i tahsilîyeleri altı seneden ibaret olan inas rüşdiyelerine mahsus ders programı

Dersin Adı	Haftalık Ders Saati 4. Sene	Haftalık Ders Saati 5. Sene	Haftalık Ders Saati 6. Sene
İmla	2	1	1
Kitabet	-	1	1
Hüsn-i Hat	1	1	1
Toplam Ders Saati	24	24	24

Tablo 3’te görüldüğü üzere rüşdiye sınıflarında Türkçe dersi yoktur. Yazma becerisine yönelik *imla kitabet ve hüsn-i hat* dersleri vardır.

Günümüzde dört yıllık eğitim veren ortaokullarda Türkçe derslerinin yanı sıra Yazarlık ve Yazma Becerileri adıyla bir seçmeli dersin yer aldığı görülmektedir. Ancak seçmeli dersler okulun imkânı ve seçimine göre belirlenmekte olduğundan her okulda bu dersin varlığından söz etmek mümkün değildir. Ayrıca okulda bu ders verilmekte olsa bile öğrenci tarafından bu dersin seçmeli ders olarak seçilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının 2020/2021 eğitim-öğretim yılı için internet sitesinde yayımladığı bilgilere bakıldığında resmi ve özel toplam 19025 ortaokul olduğu ve toplam öğrenci sayısının 5012 olduğu görülmektedir. Türkçe dersi ile yazarlık ve yazma becerileri dersinin sınıflara göre ders saatleri şöyledir:

Tablo 4. Ortaokul Türkçe dersi ile yazarlık ve yazma becerileri dersi çizelgesi

Dersler/Sınıf	5. sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Türkçe (Zorunlu)	6	6	5	5
Yazarlık ve Yazma Becerileri (Seçmeli Ders)	2	2	2	2
Toplam Ders Saati	29	29	29	29

2022/2023 eğitim-öğretim yılı uygulamaya konulacak olan programda toplam on yedi zorunlu ders vardır. Bu zorunlu derslerin toplam ders saati yirmi dokuzdur. Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere Türkçe dersi beşinci ve altıncı sınıf için altı saat; yedinci ve sekizinci sınıf için beş saattir. Seçmeli dersler ise her okul yönetiminin kendi imkânları doğrultusunda seçecekleri derslerden oluşmaktadır. Yazarlık ve yazma becerileri dersi seçildiği takdirde öğrencilerin bu dersi ortaokul için toplamda dört saat olarak alma hakları vardır. Bu dört saatlik hak her sınıf düzeyinde iki saat olacak şekilde tercih edilebilir.

2. Türkçe dersi içinde yazma becerisiyle ilgili kazanımlar ve dersin işlenişi

Maarif Salnamesi'nde rüşdiyeler için verilen ders cetvellerinin üç ayrı tabloda geçtiğinden bahsetmiştik. Bu tabloların ardından derslerin ayrıntıları verilmektedir. Bu ayrıntılarda kazanımlar, derste kullanılacak yöntem-teknik, öğretmen ve öğrenci rolleri vb. bilgilerin yer aldığı görülmektedir.

İlk olarak genel rüşdiye ve idadilerde okunan ders cetvelinde verilen Türkçe ve hüsn-i hat derslerinin açıklamalarına bakılacak olursa:

Türkçe başlığı altında birinci sene için *lügat ve imla* adıyla haftada üç ders görüleceği belirtilmekte ve mealen şöyle bir açıklama yapılmaktadır (s. 193-197): Öğrencinin seviyesine uygun cümle ve hikâyeler imla kurallarına uygun olarak yazdırılacak sonunda yazılan ve müsvedde olarak adlandırılan örnekler toplanacaktır. Ders haricinde yanlışlar ilgili kişiler tarafından düzeltilerek öğrencilere geri verilecek ve doğrusunu öğrenciler beyaz defterlere geçirecektir. Yazılanların içinde öğrencilerin bilmediği kelimeler varsa açıklanacak anlamları öğrencilere ezberlettirecektir.

Türkçe dersinin birinci sene için toplamda yedi saat olduğu göz önüne alındığında neredeyse yarıya yakını yazma becerisine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Yazma eğitimi verilirken aynı zamanda bilinmeyen kelimeler üzerinde de durularak öğrencilerin bu kelimeleri ezberlemeleri sağlanmaktadır.

Türkçe başlığı altında ikinci sene için *imla* adıyla haftada iki saat yazma becerisine yönelik bir ders verilmektedir. Açıklamasında; bir önceki yılın bir derece daha fazlasıyla bir önceki yıl gibi devam olunacaktır, denilmektedir.

İkinci sene Türkçe dersinin içinde yer alan imla dersi bir önceki senenin devamı niteliğinde olup aynı şekilde işlemeye devam edilecektir, denilmektedir.

Türkçe başlığı altında üçüncü sene için *kıraat ve imla* adıyla haftada bir saat yazma becerisine yönelik bir ders verilmektedir. Açıklamasında; bir sene önceki öğrenmeler yavaş yavaş zorlaştırılarak okutturulup yazdırılır, denilmektedir.

Hüsn-i Hat dersi her sene haftada bir saat olacak şekilde verilmektedir. Ders cetvelinde ayrı bir ders olarak geçen hüsn-i hat için verilen açıklamalarda ilk sene için; seçilen defter ya da listeye uygun olarak rika hattı sırasıyla gösterilir, denilmektedir. Sonraki iki sene için de seviyenin arttırılarak bir önceki senedeki gibi işlenmesi gerektiği belirtilmektedir (s. 284).

İkinci olarak; umum rüşdiyelerde okunacak derslerin cetvelinin ardından verilen açıklamada: Türkçe başlığı altında verilen derslerin her yıl için bir önceki cetvelde yazılanlarla aynı olduğu görülmektedir. Buna göre birinci sene haftada üç ders olmak üzere *lûgat ve imla* başlığı altında verilen açıklama genel rüşdiye ve idadiler için verilen açıklamayla aynıdır.

İkinci sene Türkçe dersinin içinde haftada iki saat *imla* dersinin görüleceğinden bahsedilmekte içerik olarak mealen şu açıklama verilmektedir: İkinci sene Türkçe dersinin içinde yer alan imla dersi bir önceki senenin devamı niteliğinde olup aynı şekilde işlemeye devam edilecektir.

Üçüncü sene Türkçe dersinin içinde *kıraat ve imla* dersinin haftada bir ders görüleceği belirtilmekte açıklamalar kısmı genel rüşdiye ve idadiler için verilen derslerin açıklamalarıyla aynıdır.

Üçüncü olarak; İnas ibtidaiyye ve rüşdiyenin birlikte verildiği altı yıllık okulun son üç yılı rüşdiyelere aittir. Ders cetvelinde Türkçe dersi bulunmamakla birlikte *imla, kitabet ve hüsn-i hat* derslerinin olduğu görülmektedir. Ders cetvelinden sonra verilen derslerin ayrıntılı açıklamalarında imla ve kitabet derslerine yer verilmektedir. Hüsn-i Hat dersi ders cetvelinde her sene için haftada birer saat verilmesine rağmen açıklamalar kısmında dersin ayrıntısına yer verilmemiştir.

İmla dersi; dördüncü sene haftada iki ders; beşinci yıl haftada bir ders; altıncı sene bir derstir. Dersin açıklamasında mealen (s. 405-406): Birinci senede çocuklar harfleri okuyup yazmaya başladığından itibaren imla derslerine de giriş yapılır. Her senenin imla dersleri dereceli olarak güçleştirilerek son seneye kadar devam edilmeli; mezun olabilecek öğrenci en güç imlaları bile hatasız yazabilmelidir.

İmla ya siyah tahtaya veyahut kâğıt üzerine yazdırılır. Öğretmen öğrencilerden birini siyah tahta başına kaldırarak imla yazdırır. Yazılan şeyde hata var ise sebeplerini açıklayarak düzelttirir. Bu halde diğer öğrenciler dikkate mecburdurlar. Yahut öğretmen hepsine birden söyleyip kâğıtlarına yazdırır. Sonra içlerinden birinin imlasını düzeltip başkalarının da düzeltmesi için tahtaya yazdırır. Ve tüm öğrencilerin de kendi yazılarını düzeltip düzeltmediklerine dikkat ederek gözler. Bunlardan başka öğretmene, her derste öğrenciye imla yazdırıp ertesi derste bunların bazı suretlerini talep eyler ve onları dersane haricinde düzeltip temiz defterlerine geçirmek üzere iade eder. Temiz defterlerine geçirilecek imlalarda öğrencilerin anlamlarını bilmediği ne kadar kelime varsa onların da anlamları defterlere yazılmalıdır. Yazdırılacak yazılar güzel ahlak, edep, terbiyeye dair güzel örnekler ve hikâyeler olacak ve programda yer alan derslerle ilgili açıklamalara münhasır olacaktır.

Açıklamalardan tam öğrenme modelinin esas alındığı mezun olan her öğrencinin kusursuz bir imla bilgisine sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır. Gösterip yaptırma, örnek verme, sarmal düzen öne

çıkan yöntem-tekniklerdendir. Öğretmen anında dönüt vererek öğrencinin bilgiyi doğru öğrenmesini sağlarken diğer öğrencilere örnek olması açısından da hataları tahtaya yazıp sebepleriyle açıklayarak düzeltmektedir. Öğretmenin yalnızca tahtaya kalkan öğrenci ile değil diğer tüm öğrencilerle de tek tek ilgilenmesi ve onlara da dönüt vermesi beklenmektedir. Verilecek örneklerin ve yaptırılacak çalışmaların diğer derslerle ilgili olması önceki öğrenmelerin tekrarı sarmal öğrenme modelini aklı getirmektedir. Metin seçimlerinde güzel ahlakı geliştiren güzel örnekleri içeren metin ve hikâyelerin kullanılması istenerek çocuklara sırf bilgi değil aynı zamanda değerler de verilmektedir.

Kitabet dersi ise beşinci ve altıncı senede haftada birer saat olarak verilmektedir. Diğer derslerin açıklamalarının aksine kazanımlar maddeler halinde verilmektedir (s. 406-407):

“Beşinci sene:

1-Eşyaların buldukları yerdeki özellikleri, isimleri, tasnif ve taksimi; mesleklerine göre insanlara verilen isimler.

2-Varlıklar üzerine akıl yürütme, muhakeme etme.

3-Muhtelif konuların önce sözle sona yazıyla cevapları verilecek.

4-Bir şeyi tarif ve tasvir etmek.

5-Varlıklar üzerine akıl yürütme.

6-İşitilen konuları kaleme almak. Hikâye etmek ve tiyatral olarak anlatmak.

7-Basit yazılar.

Altıncı sene:

8-Mevzuat yönergesi ve anlatımı.

9-Yazım türlerine verilen isimler, kuralları ve usul, yöntemleri.

10-Okul çeşitlerinin örnekleri.

11-Şiir dilinin düz yazıya dönüştürülmesi.

12-Bir şeyin tasviri, anlatımı.

13-Usul çerçevesinde örnek olayın mecaz bir dille aktarımı.

14-Rica yazıları, dilekçeler.

15-Okulların haberleşme usul ve kuralları.

16-Resmi kurallara ait tabirler.”

Maddeler incelendiğinde hayata yakınlık (hayatilik) ilkesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrencinin hayatında karşılaşılabileceği durumlar doğrultusunda yazma eğitimi verilmektedir. Öğrenci gerektiğinde bir dilekçe yazabilecek, bir mevzuatı analiz edebilecek, işitilen konuları kaleme alabilecek vb. düzeyde yetiştirilmektedir. En basitten en zora kadar her basamakta kazanım yer almakta, basit yazıları bakarak yazmaktan, muhakeme etmeye kadar farklı bilişsel basamakları kullanmalarına salık verecek kazanımlar bulunmaktadır. Maddelerin iki sene için devamlılık arz eder şekilde numaralarının değişmemesi doğrusal bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir.

Hüsn-i hat dersi rüşdiye sınıfları olan dört, beş ve altıncı senede haftada birer saat olarak görülmektedir. Dersin açıklaması mealen şöyledir (s.413-414):

Birinci yılda her ne kadar bu ders yok ise de öğretmenlerin okumayı yazmayı yeni öğrenen öğrencilerin güzel yazmalarına ders öğretmenlerinin dikkat ve itinaya mecbur olduğu belirtilmektedir.

İkinci ve üçüncü sene iki yazı usul çeşidi verilmiş ve bunlarla ilgili yazma çalışmaları yaptırılacak sene sonuna kadar elleri güzel yazmaya alışmış bulunacağından artık dördüncü sene başında kâğıt üzerine yazacakları yazının hatalarını öğretmen düzeltmeye ve bu konuda öğrencileri uyarmaya başlayacaktır. Dördüncü sene sonuna kadar bu yolda güzelce öğretilip aynı hatta beşinci altıncı senelerde dahi devam olunmakla beraber gerek rika ve gerek sülüs ve divani harfler öğrenilecek bunların çeşitlerini gösterir bir de dosya düzenlettirilecektir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (2019) ve Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Öğretim Programı (Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (2018) incelendiğinde yazma becerisine yönelik olarak çeşitli kazanımların yer aldığı görülmektedir. 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda 5. sınıf için toplam 69 kazanımdan 16 kazanım; 6. sınıf için verilen 67 kazanımdan 14 kazanım; 7. sınıf için verilen toplam yetmiş altı kazanımdan 17 kazanım; 8. sınıf için verilen toplam 76 kazanımdan 2 kazanım, yazma kazanımıdır. Bu kazanımlardan bazılarının her sınıf için ortak olduğu görülmektedir (MEB, 2019):

“Şiir yazar.

Bilgilendirici metin yazar.

Hikâye edici metin yazar.

Yazma stratejilerini uygular.

Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Formları yönergelerine uygun doldurur.

Kısa metinler yazar.

Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.

Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Yazdıklarını düzenler.

Yazdıklarını paylaşır.”

Bu ortak kazanımlar incelendiğinde yeni öğrenmelerin kullanılması, yaratıcı yazma, imla kurallarının doğru kullanımı, Türkçe kelimelerin tercih edilmesi, metin türleri gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kazanımların altında verilen açıklamalar incelendiğinde ise öğrenciye görelilik, hayata yakınlık, pratiklik ilkelerinin benimsendiği anlaşılmaktadır. Programlarda, öğrenciler, yeni öğrenmeleri hayatın içinde kullanabilme, günlük karşılaşılabilecekleri olaylar üzerinden örnekler verme, gözlem ve deneyime dayalı içerikler üretme, vb. uygulamalara teşvik edilmektedir. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazma kurallarına uygun olarak çevresiyle paylaşması beklenirken öz denetimini sağlayarak hatalarının farkına varması da istenmektedir. Yazarken Türkçe kelimeleri kullanmalarının her sınıfta beklenmesi, dilimizin doğru kullanımı ve yabancı kelimelerden arındırılması için oldukça önemlidir. Yazılarında atasözü, özdeyiş ve özlü sözleri kullanmalarının beklenmesi kültürel öğelerin ve yaşam deneyimlerinin aktarılması için oldukça önemlidir.

2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Öğretim Programı'nda süreç temelli bir eğitimin benimsendiği belirtilmektedir. Bu da ürün değil süreç odaklı bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. Hazırlık, planlama ve yazma taslağı oluşturma, geliştirme, düzeltme, sunum olarak beş boyutta işlenen derslerde öğretmen rehber rolündedir. Programda bu boyutlara yönelik kazanımlar verilmekte zaman zaman sınıf

düzeyine yönelik verilmesi gereken konu ve türler belirtilmektedir. Yazma etkinliklerinin öğrencilerin ilgisini çekebilecek nitelikte öğrencilerin gelişim düzeyine uygun ve öğretmenin sınıfta kolayca uygulayabileceği uygulamalar olmalıdır (MEB, 2018). Öğretmen her aşamada sorularla öğrencileri doğruya yönlendiren bir yol göstericidir.

Hazırlık aşamasında beyin fırtınası, kümeleme ve listeleme yöntemi, örnek metinden hareketle, soru-cevap tekniğiyle, tartışma, küçük veya büyük grup tartışması yöntemlerinden yararlanarak ön hazırlık çalışması yaptırabilir. Konu sınırlaması yapılırken araştırmalar boyunca konuşma, düşünme, okuma, dinleme, görüş belirleme etkinlikleri yapılır (MEB, 2018).

Planlama ve yazma taslağı oluşturma aşamasında öğrenciye yeterli zaman verilerek giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirlenir. Öğrencilerin düşüncelerini anında not almaları istenir. Öğretmen planları denetlerken doğru sorularla farkındalık oluşturur. Metnin genelini ve konuyu yansıtan başlık belirlenmesi sağlanır (MEB, 2018).

Geliştirme (Gözden Geçirme, Düzenleme) aşamasında öğretmen öğrencilerin yanına giderek onlarla görüşme yapar. Programda dikkat çeken noktalardan biri öğretmenin öğrencilere nasıl yaklaşması gerektiğinin ayrıntılarıyla açıklanmış olmasıdır. Öğretmen öğrenciyle göz teması kurar, yargı bildirmekten kaçınır, tek tek hepsiyle ilgilenir, onlara güven aşılır sorularla onları yönlendirir. Sonrasında öğrencinin de bu sorular doğrultusunda taslağını gözden geçirmesini ve düzeltmeleri yaparken kendilerine sorular sormaları beklenir. Bu sorular da programda yer almaktadır (MEB, 2018)

Düzeltilme aşamasında yazılı anlatım ürünündeki cümle ve paragrafların mantıksal bir bütünlük içinde sıralanması, düşünceyi geliştirme yollarının doğru kullanılması, alıntı tekniklerinin doğru ve amacına uygun yapılması ve metnin anlamsal bütünlüğü kontrol edilir (MEB, 2018). Genelden özele, özelden genele doğru ifadeler sıralanır. Öğrencilerden yazılarını ilgi çekici hale getirmeleri istenir. Dil ve anlatım yönünden yapılan yanlışlar akran değerlendirmesi yöntemiyle ele alınır. Yazılar tek tek sesli okunur ve okunan yazıyla ilgili düşünceler öğrenciler tarafından yazılır. Öğrenciler yaptıkları değerlendirmeleri paylaşır ve bu paylaşımların dikkate alınması sağlanır. Görsel sunum ve kâğıt düzenine önem verilir.

Son aşama olan sunumda ortaya çıkan ürünler sınıf panolarında, duvar gazetelerinde, sınıfın internet sayfasında, okul dergisinde, yerel gazetelerde vb. yayımlanabilir. Sürecin başarı ile tamamlanması öğrencileri duyuşsal açıdan da geliştirir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre çok daha ayrıntılı olan 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Öğretim Programı'nda süreç temelli bir yaklaşımla yazma becerisinin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Öğretim yöntem-teknikleri açısından oldukça zengin bir ders planı sunulmakta öğrencilerin sosyal ve psikolojik yönden de gelişmelerinin önü açılmış olmaktadır.

3. Yazma becerisiyle ilgili ölçme-değerlendirme

Maarif Salnamesi'nde yer alan talimatnamenin üçüncü faslında *imtihanlar hakkında* başlığıyla on altı madde bulunmaktadır (s. 306). Bu maddelerde rüşdiye mekteplerinde üç çeşit imtihan yapıldığı belirtilmektedir. Birincisi, okula öğrenci kabulüne dair; ikincisi, özel imtihan; üçüncüsü, genel imtihanıdır.

Öğrenci kabulüne yönelik yapılacak sınav için bir komisyon kurulur. Bu komisyonlar tatilin bitmesine on beş gün kala her gün uygun yerlerde görev yaparlar. İdare tarafından kaç öğrenci alınacağı önceden

belirlenir ve öğrenci yaşadığı yere göre uygun okula dâhil olur. İlkokul diploması olanlar sınavsız da alınırken diploması olmayanlar ve diğer sınıflara geçmek isteyenler rüşdiye programlarına uygun zincirleme sınavlara tabi tutulur. Diğer sınıfların imtihanları ile genel imtihanlarında mazereti olup katılamayanlar için imtihan bittikten sonra başka bir günde imtihan yapılır. Rüşdiye mektepleri dışında öğrenim görmüş hiç kimseye rüşdiye diploması verilmez diploma için öğrencinin bir sene süresince son sınıfa devamı mecbur tutulur. Komisyon, yaptıkları imtihanları bir deftere geçirir ve idareye gönderir. İdare de yeni dönem başlamadan önce kabul olunan isimleri okula bildirir.

Özel imtihanlar her üç ayın sonunda yani Kanun-ı Evvel (Aralık) ve Mart başlarında senede iki kez müdürle birlikte her dersin öğretmeni tarafından yapılır. Sonunda dersin nereye kadar okunduğu gösterilerek genel cetvele işlenir ve müdür tarafından rüşdiye okulları idaresine bildirilir.

Genel imtihanlar her öğrenim yılı sonunda bakanlıktan gereği kadar atanacak *mümeyyizler* tarafından uygulanır.

İmtihan günleri belirlenerek her okula bir imtihan zaman cetveli gönderilir ve imtihana on gün kala dersler bitirilir. Özel imtihan günlerinde öğretmenler ve diğer günlerde yardımcıları öğrencilerle ilgilenir.

İmtihanlar yapılırken sınıf sınıf yapılmakta; müdür, öğretmen ve mümeyyizlerden başka hiç kimse içeriye alınmaz. Öğrencilerin teşhis ve sevki için kapıcı ve sınıf yardımcıları kapının önünde bulunur.

Öğrenciler sıra numaralarıyla defterlere kaydolunur. Özel talimatlara uygun olarak uygulamalı ve sözlü olarak öğrenciler mümeyyizler tarafından imtihan edilir.

İmtihan sonrasında sonuçlar iki nüsha halinde yazılarak kapalı zarflara konulur. Biri okula diğeri idareye gönderilir. Okul tüm imtihanlar bittikten sonra zarfları açar cetvele işler ve sonuçları öğrencilere ilan eder. Öncesinde yapılacak duyurulardan okul sorumludur.

İmtihan sırasında öğrencilere öğretmen ve mümeyyizler tarafından asla bilgi verilmemeli öğrencilere hakkaniyetli davranılmalıdır.

Öğrencilerin başarı düzeyleri şu şeklide verilmektedir:

9-10 Aliyyülâlâ (Pekiye)

7-8 Âlâ (İyi)

5-6 Karib-i Âlâ (İyiye yakın)

3-4 Vasat (Orta)

1-2 Edna (Pek Zayıf)

Genel imtihanların sonunda aliyülâlâ (pekiye), âlâ (iyi), karib-i âlâ (iyiye yakın) olmak üzere üç numarayla diploma verilir. On altı dersten aldıkları toplam puanlara göre bu dereceler belirlenir.

Ayrıca Maarif Salnamesi'nde öğretime önem verildiği kadar eğitime de önem verildiği görülmektedir. Öğrencilerden güzel ahlaka sahip olanlar, iftihar, aferin, mükâfat, tahsin gibi çeşitli belgeler verilerek

ödüllendirilmektedir. Öyle ki son noktada idareden bir memur okula gelerek güzel davranış sergileyen ve bu belgelere sahip olan öğrencinin sınıf şeritlerinin üzerine sarı bir şerit takar. Tam tersi davranışlarda ise ki bu öğrencilerin *kabahati* olarak geçer; *ihhtar*, *tembih*, *tekdir* gibi uygulamalar söz konusudur. Öğrencilerin teorik bilgi öğrenmesinin yanı sıra iyi bir insan olarak yetiştirmek asıl amaçlardandır.

2019 Türkçe Ders Öğretim Programı'na bakıldığında ölçme değerlendirme işinin bireysel olduğu belirtilmekte bu yüzden tek düzeden ziyade esnek bir değerlendirme esas alınmaktadır. Bireysel farklılıklar, eğitim çeşitliliği, öğrencilerin sosyal ortamı, aile ortamı, okul imkânları vb. gibi farklı dinamikler söz konusu olduğundan ölçme değerlendirme uygulamalarının etkililiğinin sağlamada öncelik *öğretmen ve eğitim uygulayıcılarıdır* denilmektedir. Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Programı'nda yazma becerisinin diğer becerilerle kıyaslandığında uygulamalı olduğu için daha yavaş geliştiği belirtilmektedir. Hedeflenen kazanımlar için öğrencilerin *bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı* gerektiren yazma becerisini etkin kullanmaları ve bol uygulama yapmaları gerekmektedir. Süreç temelli yazma modeli benimsendiğinden ürün odaklı değil süreç odaklı bir değerlendirme söz konusudur. Öğrenciye ilk kazandırılması gereken plan fikridir. Bir anlatım planı çerçevesinde yazılması gerektiğini gösterebilmek açısından öğretmenin *metin tamamlama, metne yeni bir son yazma, bilgilendirici ve hikâye edici metinlerde bakış açısı ve anlatıcıyı değiştirme, bir yazınsal türü başka bir anlatım türüne dönüştürme, bir metni kendi kelimeleriyle yeniden yazma* gibi tekniklerin kullanılabilmesi söylenmektedir (MEB, 2018). Süreç odaklı yaklaşım beş ana boyutuyla verilmekte ve altında kazanımlar yer almaktadır. Bunlar: Hazırlık, planlama ve yazma taslağı oluşturma, geliştirme (gözden geçirme, düzenleme), düzeltme, sunum (yayımlama, paylaşma).

Bahsi geçen beş boyut kazanımları programda yer almakta ve açıklamalarda öğretmenin öğrenciye bu kazanımlarla ilgili nasıl yaklaşması gerektiği de verilmektedir. İşbirlikli öğrenmenin ön plana çıktığı süreçte öğretmen zaman zaman sorularla öğrenciyi yönlendiren bir rehber görevindedir. Özellikle *değerlendirme* aşamasında öğretmenin görüşünden ziyade akran değerlendirmesi yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Yazılan yazılar muhteva ve imla açısından akranları tarafından değerlendirilir. (MEB, 2018). Yazım noktalamanın yanı sıra görsel sunum ve yazı düzeni de değerlendirilmeye alınmakta ve gerekli düzeltmelerin yapılması sağlanmaktadır. Daha sonra sunum aşamasına geçilir ve ortaya çıkan ürünler çeşitli yerlerde paylaşılabilir. Sürecin başarı ile tamamlanması öğrencilerin yazmaya karşı güdülenmeleri ve cesaret kazanmaları, özgüvenlerinin artması, edebiyata karşı tutum geliştirmeleri, noktalama ve yazım kurallarına dikkat etmeleri, kaynaklardan yararlanma alışkanlığını kazanmaları, eleştiriye açık olmaları ve başarıya duygusunu tatmaları vb. açısından önemlidir (MEB, 2018). Yazma sürecinde yaparak yaşayarak, sorgulayarak, işbirliği içinde katılımlı bir etkinlik içerisinde yer alan öğrenci yazma becerisinden çok daha fazlasını elde etmiş olmaktadır.

Tartışma, sonuç ve öneriler

Maarif Nezareti, 1894-1895'ten itibaren ilk kez ülke çapında eğitim istatistikleri yayınlamaya başlamış ve yine ilk kez 1898-1904 yılları için Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye adıyla ülke çapında önemli eğitim, öğretim yıllıkları yayınlamıştır (Akyüz 2012), Bu yıllıklar içerdiği bilgiler açısından öğretim programlarını da kapsamaktadır. Eğitim tarihi açısından önemli olan bu salnamelerde verilen

talimatnameler, ders programları ve ders içerikleri bu yıllıkların dönemin öğretim programı niteliğinde olduğunu göstermektedir (Şimşek, 2021). Bu yıllıkların ilki olan Maarif Salnamesi ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nı yazma becerisi açısından değerlendirmesinin yapıldığı bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Maarif Salnamesi'nde yer alan bilgilere göre Türkçe dersi imkânı olmayan köyler hariç her rüşdiyede zorunludur. Sadoğlu (2010) da Türk dilinin gayrimüslim ve yabancı okullarda zorunlu olarak okutulmasına ilişkin bir başka düzenleme 1894 yılında yapıldığını söylemektedir. Nitekim düzenlenen nizamnamenin bu maddeleri de Maarif Salnamesi'nde yer almaktadır. Maarif Salnamesi'nde gerek Türkçe dersi içinde gerekse ayrı ders olarak zikrolunan *imla, lügat ve imla, hüsn-i hat, kitabet* gibi dersler yazma becerisine yönelik derslerdir. Bu derslerde yazım kurallarının yanı sıra kullanılacak kaynakların derslerle ilişkili, güzel ahlaka yönelik ve estetik açıdan iyi olması beklenmektedir. Ökten (2013) yazma dersinin öğretimi için basılmış ders kitaplarından yola çıkarak yazma öğretiminin, toplumsal ihtiyaçlara yönelik olarak ne gibi değişimlerden geçtiğini belirlemeye çalıştığı araştırmasında estetik ve ahlâki üsluba yön veren temel kaynakların olduğunu belirtmektedir. Daha geç Osmanlı döneminde okuma yazma öğrenmeyle ilgili pedagojik pratiklerin kontrol edilmesine yönelik güçlü bir ilgiyi fark edebiliyoruz (Fortna, 2013). Öğrenciler öğrenirken eğitilmekte; öğretimle birlikte değerler de verilerek iyi insan yetiştirme çabası içine girilmektedir.

Türkçe derslerinin tüm imkânsızlıklara rağmen okullarda zorunlu ders olması ve bunun için gerek öğretmen yetiştirme gerekse mevcut öğretmenleri hizmet içi eğitime tabi tutmak suretiyle altyapının oluşturulmaya çalışıldığı Maarif Salnamesi'nde yer alan maddelerde yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nde başlarda Arapça ve Farsçanın Türkçenin önüne geçtiği görülürken daha sonraları bu durum değişmiştir. Ergin (1977) başlarda yazı ve meşk muallimlerinin bile Türkçenin imlasını doğru düzgün öğretemeyecek nitelikteyken 1781'de Abdülhamid I'in yaptırdığı okulun vakfiyesinde yazı dersini verecek hocaların vasıflı ve ulema sınıfından olması gerektiğini belirtmektedir. Osmanlı Türkçesi, Arapça ve Farsça gibi konular ulema kökenli muallimler tarafından layıkıyla öğretildiğinde, öğrencilerin bu derslerden öteki derslere kıyasla çok daha fazla zevk aldıkları anlaşılıyor (Somel, 2010). II. Abdülhamid'e göre yazı ve eğitim dilinin yeniden düzenlenmesi için yapılması gereken şey, çok açık biçimde *İstanbul ahalisinin söylemekte olduğu lisanın esas ittihaz* edilmesiydi (Sadoğlu, 2010). Böylece dilin bütünleştirici etkisi de ön plana çıkabilecekti. Maarif Salnamesi'nde de bu birleştirici unsur vurgulanmakta Türkçenin öğretilmesine önem verilmesi gerektiği nizamname ve talimatnamelerde belirtilmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nda yer alan yazma kazanımları incelendiğinde yazma becerisinin süreç temelli bir yaklaşımla öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yalnızca Türkiye'de değil Dünya'da da kabul gören bir yaklaşımdır. Her ne kadar Emig'in 1971 yılında öğrencilerin yazma süreçlerini incelediği çalışması, Amerika'da deneysel yazma araştırmaları için başlangıç kabul edilse de (Nystrand, Green ve Wiemelt, 1993) henüz 1912 yılında yazma becerisinin bir süreç olduğu ile ilgili pek çok makale yayımlanmıştır (Nystrand, 2008, aktaran, Atasoy, 2021). İncelenen programlarda özellikle 2019 Türkçe Dersi Programı'nda tür bilgisinin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Şahin ve Bayramoğlu (2016), Altunkeser ve Coşkun (2017), Özdemir ve Akkaya (2020) da inceledikleri programlarda verilen kazanımlarda yer alan tür bilgisinin kısıtlı olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Maarif Salnamesi'ne bakıldığında yazma dersleri için verilen kazanımlarda tür çeşitliliği çok daha fazladır.

Yazma kazanımlarının açıklamalarında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda oldukça az bilgi yer almaktadır. Araştırmada ilk olarak yazma öğrenme alanındaki kazanımların hem genel olarak hem de her sınıf düzeyinde ayrı olarak yeterince ayrıntılandırılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (Özdemir ve Akkaya, 2020). 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nda dersin işlenişinin ve süreç temelli yaklaşımının boyutlarının ayrıntılı bir şekilde açıklandığı görülmektedir. Maarif Salnamesi'nde ise ders cetvellerinin ardından verilen derslerin tek tek ayrıntılandırıldığı bölümde; dersin kazanımları, içeriği ve işlenişle ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

İlk ve son program olarak değerlendirilebilecek iki program ve yazma becerisi dersine yönelik yayımlanan program yazma becerisi açısından; *ortaokullar ve ders cetvelleri, Türkçe dersi içinde yazma becerisiyle ilgili kazanımlar ve dersin işleniş, yazma becerisiyle ilgili ölçme-değerlendirme boyutlarıyla* incelenmiştir. Programlarda Türkçe dersinde yazma becerisinin önemli bir yer tuttuğu tespit edilmiştir. Yazma becerisi, programlarda dilbilgisi, düşünme vb. farklı becerileri edindirmeyi de öngörmektedir.

Yazma becerisi, Maarif Salnamesi'nde Türkçe dersi içinde ve ayrı olarak farklı isimlerle bir ders olarak yer alırken günümüzde Türkçe dersinin içinde kazanımlar kısmında yer almakta ve seçmeli bir ders olarak ayrıca yer almaktadır. Bu seçmeli dersin uygulama noktası okulların imkân ve tercihinin bırakılmaktadır. Günümüz ortaokullarıyla geçmişteki adıyla rüşdiyeleri kıyaslama imkânı sunan bilgiler elde edilmiş; bugün dört yıl eğitim süresi olan ortaokulların Maarif Salnameleri'nde üç yıl olarak geçtiği tespit edilmiştir.

Yazma becerisine yönelik derslerin Türkçe dersleri içinde ve bağımsız olarak programlarda yer aldığı görülmektedir. Maarif Salnamesi'de yer alan ders cetvellerine göre inas rüşdiyelerinde her sınıf için toplam ders saatlerinin yüzde 12,5'u Türkçe ve yazma becerileri dersine ayrılırken, diğer rüşdiyelerde birinci sınıfın toplam ders saatinin yaklaşık yüzde 44'ü; ikinci sınıfın yüzde 35'i; üçüncü sınıfın yaklaşık yüzde 22'si ayrılmaktadır. Bugün ortaokullarda toplam ders saatlerinin 5. ve 6. sınıf için yaklaşık yüzde 27'si; 7. ve 8. sınıf için yaklaşık yüzde 24'ü Türkçe ve yazma becerileri dersine ayrılmaktadır. Ortalamaya bakıldığında rüşdiyelerin Türkçe ve yazma becerileri ders saatlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Kazanımlar ve dersin işleniş verileri incelendiğinde; 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda kazanımların altında verilen kısa açıklamalardan ziyade Maarif Salnamesi ve 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nda derslerin öğretim yöntem ve şekil açısından daha fazla ve ayrıntılı açıklamalara yer verildiği görülmektedir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda kazanımlar başlıklar halinde verilmekte sadece bazı kazanımların altında ayrıntıya girilmektedir.

Ölçme-değerlendirme açısından programlar benzer özellikler göstermektedir. Süreç odaklı bir ölçme söz konusu olsa da kazanımlar doğrultusunda yazılı sınavların da yapıldığı görülmektedir. Maarif Salnamesi'nde yer alan nizamnamelerde; memur olabilmek, rüşdiyelerde bir üst sınıfa geçebilmek, okullardan mezun olabilmek, vb. pek çok şey için yapılan sınavlarda yazma becerisinin iyi derecede olması beklenmektedir. 2018 Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi Programı'nda özellikle ürünün değil sürecin önemli olduğu vurgulanırken 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ölçme değerlendirme çeşitliliğinden bahsedilmektedir. Yapılacak sınavlarla öğrencilerin bir üst kademeye geçebilmesi yönündeki başarısı ölçülmektedir.

Sonuç olarak; programlar yazma becerilerin içermekte ve bu becerinin önemine vurgu yapmaktadır. Her ne kadar programların yaklaşımlarında ve ayrıntılarında farklılıklar olsa da yazma becerisinin süreç

yaklaşımına vurgu yapılmaktadır. Tüm programlarda bu becerinin çok yönlü olduğu belirtilmekte kullanılan kaynakların özenle seçilerek öğrenciyi ahlaki açıdan da geliştirmesi gerektiği belirtilmektedir. Yazma becerisinin duyuşsal, sosyal ve psikolojik yönüne vurgu yapılarak öğretmenin öğrencilerle tek tek ilgilenererek bu dersin işlenmesi gerektiği ürüne değil sürece odaklanılması gerektiği belirtilmektedir.

İncelenen programlar yazma becerisi özelinde ele alınmış ve karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Böylece Türkçe dersinin önemli becerilerinden biri olan yazma becerisinin tarihsel sürecine bakılmıştır. Bütünü görebilmek açısından tüm öğretim programları yazma becerisi açısından karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Öğretim programları ayrıntılarıyla tek tek ele alınarak geliştirilmesi için öneriler sunulabilir. Maarif Salnamesi toplamda altı tane olup beş tanesi mevcuttur; bunları tek tek farklı yönleriyle inceleyen çalışmaların olması dünü ve bugünü kıyaslama imkânı sunabileceği, bugünün programlarının geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (2012). Türk eğitim tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2012). Pegem Akademi.
- Atasoy, A. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin akıcı yazma becerilerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Atasoy, A. (2019). *Metin değiştirimi bağlamında Türkçe öğretmeni adaylarının yeniden yazma becerilerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Bereiter, C. ve Scardamalia, M. (1987). *The psychology of written composition*. Routledge.
- Bıçak, N. & Alver, M. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7 (4), 2480-2501. <https://dergipark.org.tr/en/pub/teke/issue/42447/511188>
- Bridwell, L. S. (1980). Revising strategies in twelfth grade students' transactional writing. *Research in the teaching of English*, 14(3), 197-222.
- Butterfield, E. C., Hacker, D. J. ve Albertson, L. R. (1996). Environmental, cognitive and metacognitive influences on text revision: Assessing the evidence. *Educational Psychology Review*, 8(3), 239-297.
- Chenoweth, N. A. ve Hayes, J. R. (2001). Fluency in writing: Generating text in L1 and L2. *Written Communication*, 18(1), 80-98.
- Devellioğlu, F. (2005). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lugat*. Aydın.
- Engin, V. (2001). *Sultan Abdülhamid ve İstanbul'u*. Simurg.
- Ergin, O. N. (1977). *Türk maarif tarihi*. Eser.
- Flower, L. ve Hayes, J. R. (1981). A cognitive process of writing. *College Composition and Communication*, 32(4), 365-387.
- Flower, L., Hayes, J. R., Carey, L., Schriver, K. ve Stratman, J. (1986). Detection, diagnosis and the strategies of revision. *College Composition and Communication*, 37(1), 16-55.
- Fortna, B. J. (2013). *Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde okumayı öğrenmek*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 11-26. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aduefebder/issue/33886/375212>
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 178-195.

- Kodoman, B. (1988). *Abdülhamid devri eğitim sistemi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M. & Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 483-496 . DOI: 10.31592/aeusbed.621132
- Maltepe, S. (2006). Türkçe öğretiminde yazılı anlatım uygulamaları için bir seçenek: yaratıcı yazma yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 132, 56-66. DOI:10.1501/Dilder_0000000056
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB.
- Ökten, C. (2013). Yazma dersinin serüveni: inşadan kompozisyona. *Türkiyat Mecmuası*, 23 (1) , 91-108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/18519/195400>
- ÖZARSLAN, E. (2007). Harf İnkılabından Önce Neşredilmiş Türkçe İnşa, Kitabet ve Münşeat Kitapları *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 34, 63-78.
- Özdemir, E. E. & Akkaya, N. (2020). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programının yazma öğrenme alanı bağlamında değerlendirilmesi ve programda planlama ve yazma stratejilerinin yerinin belirlenmesi. *Turkish Studies - Education*, 15(3), 2285-2301. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42864>
- Raimes, A. (1983). *Techniques in teaching writing*. Oxford University Press.
- Sadoğlu, H (2010). *Türkiye’de ulusçuluk ve dil politikaları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Sarikaya, B. (2020). Yazma kazanımlarının yaratıcı yazmaya uygunluğu 2015 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programları örnekleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 42-55.
- Sharples, M. (1999). *How we write: Writing as creative design*. London: Routledge.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. (4. Baskı)*. Anı Yayıncılık.
- Söylemez, Y. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* , (63) , 345-384 . DOI: 10.14222/Turkiyat3991
- Susar Kırmızı, F. (2011). Yaratıcı yazma ürünlerinin bazı ölçütler açısından değerlendirilmesine ilişkin nitel bir çalışma. *Dil Dergisi*, 151, 22-35.
- Susar Kırmızı, F. & Yurdakal, İ. H. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’na ilişkin görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 64-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekquad/issue/44939/559433>
- Şimşek, T. (2021). Türkçe dersi öğretim tarihine bir bakış (1316 h tarihli Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye örneği). *Eğitim Bilimlerinde araştırma ve Değerlendirmeler* (s.417-430). Gece Kitaplığı. https://www.gecekitapligi.com/Webkontrol/uploads/Fck/egitim1_4.pdf
- TDK (2022). Güncel Türkçe sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr>
- Temizkan, M. ve Atasoy, A. (2014). Cumhuriyet dönemi Türkçe eğitimi ve öğretimi programlarında yazma becerisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 42-71
- Temizkan, M. (2014). *Yaratıcı yazma süreci*. Pegem Akademi.
- Tok, M. & Potur, Ö. (2015). Yazma eğitimi alanında yapılan akademik çalışmaların eğilimleri (2010-2014 yılları). *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 1-25. DOI: 10.16916/aded.30614
- Uygun, A. & Çetin, D. (2020). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki yazma kazanımlarının yaratıcı yazma becerisine uygunluğu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8 (1) , 14-23 . DOI: 10.16916/aded.604030
- Üstüner A. (2015). *Türkçenin Tarihî gelişmesi*. ilge Kültür Sanat.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin.
- Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye 1316 H (1898-1899 M), Def’a 1, Dersaadet:Matba-i Amire.